

Uchwała Nr X/168/19
Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 24 września 2019 r.

w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji w 2018 roku „Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2016-2020”.

Na podstawie § 35 ust. 3 lit. a i ust. 4 Regulaminu Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego, stanowiącego załącznik do Uchwały Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr III /21/99 z dnia 4 lutego 1999 z późn. zm. uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się sprawozdanie z realizacji w 2018 roku „Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2016-2020”, stanowiące załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Sejmiku Województwa
Warmińsko-Mazurskiego

Bernadeta Hordejuk

Załącznik do uchwały Nr X/168/19
Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 24 września 2019 r.

Sprawozdanie z realizacji w 2018 roku
„Wojewódzkiego Programu Profilaktyki
i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
w Województwie Warmińsko-Mazurskim
na lata 2016-2020”

Olsztyn, 2019

Wprowadzenie

Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2016-2020 stanowi realizację zapisu art. 4 pkt 1-4 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dnia 26 października 1982 roku, zgodnie z którym Samorząd Województwa realizuje zadania w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w postaci wojewódzkiego programu, stanowiącego część strategii wojewódzkiej w zakresie polityki społecznej.

Przy planowaniu i podejmowaniu działań w zakresie profilaktyki i przeciwdziałania alkoholizmowi kierowano się głównym celem programu, jakim jest szersze zintegrowanie i wzmocnienie działań na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w województwie warmińsko-mazurskim.

Dzięki dobrej współpracy z instytucjami i placówkami z terenu województwa, takimi jak: samorządy gmin i powiatów, Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki, Warmińsko-Mazurski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia w Olsztynie, Komenda Wojewódzka Policji w Olsztynie, szpitale oraz inne placówki zajmujące się leczeniem uzależnień, organizacje pozarządowe, możliwe było uzyskanie informacji i danych przydatnych w przygotowaniu niniejszego sprawozdania.

Realizacja zadań Programu jest finansowana w sposób ciągły, ze środków pochodzących z opłat pobieranych za wydawanie przez Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego zezwoleń na obrót hurtowy napojami alkoholowymi o zawartości do 18% alkoholu, zgodnie z art. 9 ust. 2 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

W latach 2016-2018 w budżecie województwa na realizację Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zabezpieczane były środki finansowe.

Tabela 1. Środki finansowe wydatkowane w latach 2016-2018 na realizację zadań wynikających z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w województwie warmińsko-mazurskim

Rok	Wysokość środków finansowych uzyskanych z tytułu opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	Wysokość środków wydatkowanych przez Urząd Marszałkowski	Wysokość środków wykorzystanych przez gminy na realizację programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych*
2016	27 579 547 zł	213 071 zł	22 655 925 zł
2017	29 087 250 zł	732 889 zł	23 840 987 zł
2018	28 978 501 zł	243 233 zł	24 164 700 zł

Źródło: Dane Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Olsztynie oraz *Regionalnej Izby Obrachunkowej w Olsztynie

Priorytet I. Edukacja, kampanie

Cel operacyjny: Podniesienie poziomu wiedzy w społeczeństwie na temat szkodliwości spożywania alkoholu.

W ramach zadań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, Samorząd Województwa co roku przyznawał dotację na zadanie pn. „Podnoszenie kwalifikacji pracowników lecznictwa odwykowego w województwie warmińsko-mazurskim”. Z dofinansowania szkoleń podnoszących kwalifikacje korzystały także osoby zajmujące się leczeniem uzależnień od innych substancji psychoaktywnych.

W roku 2018, w wyniku dotacji przekazanej Szpitalowi Psychiatrycznemu SPZOZ w Węgorzewie (WOTUW Giżycko), kwalifikacje zawodowe podwyższyło 3 pracowników lecznictwa uzależnień (Studium Terapii Uzależnień, Staż Kliniczny, Staż).

Poza dofinansowaniem szkoleń indywidualnych, zorganizowana została konferencja szkoleniowa dyrektorów, kierowników placówek lecznictwa odwykowego województwa warmińsko-mazurskiego dotycząca wyzwań współczesnych podejść psychoterapeutycznych w lecznictwie uzależnień – dialog motywujący. Udział w niej wzięło 40 osób.

Przeprowadzone zostały, wzorem lat ubiegłych, superwizje programów terapeutycznych i pracy członków zespołu interdyscyplinarnego w 18 placówkach lecznictwa odwykowego.

Podsumowanie szkoleń w latach 2016-2018 przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 2. Szkolenia organizowane w ramach zadania „Podnoszenie kwalifikacji pracowników lecznictwa odwykowego w województwie warmińsko-mazurskim” w latach 2016-2018

Rok	Liczba przeprowadzonych superwizji programów terapeutycznych	Liczba uczestników szkoleń indywidualnych	Liczba uczestników szkoleń grupowych	w tym liczba uczestników spotkań kierowników placówek lecznictwa odwykowego	RAZEM liczba przeszkolonych pracowników lecznictwa odwykowego
2016	17	15	84	24	99
2017	17	3	127	33	130
2018	18	3	40	40	43

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Olsztynie, na podstawie sprawozdań z realizacji zadania „Podnoszenie kwalifikacji pracowników lecznictwa odwykowego”, przesyłanych przez Szpital Psychiatryczny SPZOZ w Węgorzewie

W latach ubiegłych udzielano również dotacji celowych dla organizacji pozarządowych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, często powodowanej

nadużywaniem alkoholu. Część podmiotów-realizatorów oraz dotowane zadania zostały opisane w Priorytecie IV – Przemoc w rodzinie związana z alkoholem.

W 2018 roku w budżecie nie zabezpieczono środków na realizację przez organizacje pozarządowe zadań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych – ze względu na niskie wpływy z opłat z tytułu wydawania zezwoleń na sprzedaż alkoholu.

Celem odpowiadania na potrzeby ogółu społeczeństwa i usprawniania systemu prawnego związanego z tematyką problemów alkoholowych, w 2018 roku konsultowano wprowadzanie zmian ustawowych oraz projekty rozporządzeń:

- ustawa o zmianie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień;
- rozporządzenie Ministra Zdrowia i Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie badań na zawartość alkoholu w organizmie.

Rozpowszechniono również wśród wszystkich gmin w województwie wnioski i rekomendacje wynikające z realizowania Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w 2017 r., a także umieszczono je na stronie internetowej www.warmia.mazury.pl w zakładce polityka społeczna, przemoc i uzależnienia, raporty przemoc i uzależnienia.

Wnioski i rekomendacje zawierają zalecenia do wdrażania przez liczne organizacje i instytucje współpracujące w obszarze uzależnień, kierowane również do społeczności lokalnych (np. lokalne programy rozwiązywania problemów alkoholowych, programy aktywizujące dzieci i młodzież, czy programy kierowane do rodzin z problemem alkoholowym i związaną z nim przemocą w rodzinie).

Nadużywanie alkoholu przez społeczeństwo wiąże się z licznymi problemami społecznymi i zdrowotnymi. Jednym z nich są zaburzenia ze spektrum FASD (płodowych zaburzeń alkoholowych). Dzieci niezdiagnozowane mają poważnie zachwiany rozwój psychofizyczny, co powoduje wykluczenie rówieśnicze i społeczne.

W województwie warmińsko-mazurskim nie funkcjonuje ani jedna placówka wspierająca diagnozowanie tych zaburzeń, a przedstawione w 2018 roku przez Warmińsko-Mazurski Ośrodek Adopcyjny w Olsztynie dane wskazują, że problem ekspozycji na alkohol w okresie prenatalnym dotyczy ponad 25 % dzieci zgłoszonych do Ośrodka.

W związku z powyższym w 2018 roku rozpoczęto przygotowania do utworzenia przy Warmińsko-Mazurskim Ośrodku Adopcyjnym w Olsztynie „Centrum specjalizującego się w rozpoznawaniu spektrum płodowych zaburzeń alkoholowych FASD”, finansowanego ze środków Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Rozszerzenie działalności Ośrodka o zadanie: „diagnoza i specjalistyczne wsparcie dzieci z objawami/cechami FASD oraz ich rodzin” będzie możliwe dzięki powiększeniu obecnie zajmowanego lokalu i dostosowanie pomieszczeń do potrzeb Ośrodka (m.in. wyposażenie sali integracji

sensorycznej), a także dzięki zatrudnieniu specjalistów (specjalisty integracji sensorycznej, lekarza, psychologa i terapeuty).

Dofinansowanie Ośrodka zaplanowano na rok 2019.

Wskaźniki realizacji celów w ramach Priorytetu I

wskaźnik	Rok		
	2016	2017	2018
Liczba uczestników programów profilaktycznych	0*	311	0*
Liczba osób objętych szkoleniami w zakresie profilaktyki uzależnień przez samorząd województwa	99	130	43

*w 2016 oraz w 2018 roku nie zabezpieczono środków na realizację przez organizacje pozarządowe programów z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych – ze względu na niskie wpływy z opłat z tytułu wydawania zezwoleń na sprzedaż alkoholu.

Priorytet II. Jakość działań gmin w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych

Cel operacyjny: Wzmacnianie lokalnych systemów rozwiązywania problemów alkoholowych.

Do roku 2015 województwo warmińsko-mazurskie uczestniczyło w zbieraniu sprawozdań PARPA-G1, składanych przez samorządy gminne - od roku 2015 sprawozdania te stały się elementem elektronicznego Systemu Statystyki w Ochronie Zdrowia, co oznacza, że sprawozdanie za rok 2018 będzie wysyłane przez każdą gminę bezpośrednio do PARPA. W maju każdego roku Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dokonuje opracowania i analiz zebranych danych. Jesienią każdego roku sporządzony zostaje stosowny raport, na podstawie którego możliwe jest określenie m.in. liczby funkcjonujących na Warmii i Mazurach świetlic socjoterapeutycznych i opiekuńczo-wychowawczych oraz liczby dzieci korzystających z tej formy pomocy.

W celu dogłębnej analizy oferowanych w gminach zajęć oraz innych form pomocy dzieciom i rodzinom, wysłano do wszystkich gmin w województwie ankietę dodatkową do sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Narkomanii, w której zawarto pytania dotyczące działalności świetlic socjoterapeutycznych i opiekuńczo-wychowawczych, realizowanych szkolnych i pozaszkolnych programów profilaktycznych oraz funkcjonujących Młodzieżowych Klubów Integracji Społecznej. Dane za rok 2018 uzyskano od 108 gmin.

Tabela 3. Liczba świetlic socjoterapeutycznych i opiekuńczo-wychowawczych w województwie warmińsko-mazurskim

Rok	Świetlice socjoterapeutyczne		Świetlice opiekuńczo-wychowawcze	
	Liczba jednostek	Liczba uczestników	Liczba jednostek	Liczba uczestników
2016	59	1 624	183	5 675
2017	53	1 773	172	5 060
2018	50	1 475	150	3 801

Źródło: Dane uzyskane z rocznych sprawozdań z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1

Systematycznie zmniejszająca się liczba świetlic socjoterapeutycznych i opiekuńczo-wychowawczych jest zjawiskiem niepokojącym. W 2017 roku liczba uczestników zajęć w świetlicach spadła w stosunku do roku 2016 – w 2018 roku również odnotowano spadek.

Liczba świetlic powinna wzrastać, bądź pozostawać na zbliżonym poziomie, ponieważ funkcjonowanie świetlic socjoterapeutycznych i opiekuńczo-wychowawczych jest niezbędne, a działania przez nie prowadzone są istotne w walce z problemami dzieci i młodzieży.

Obserwuje się brak stabilności i funkcjonalności tego typu placówek. Nowelizacja w 2014 r. ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadziła zmiany w organizacji świetlic, niejako zrównując je z placówkami oświatowymi. Oznacza to, że aby otrzymać zezwolenie na prowadzenie placówki, trzeba spełnić restrykcyjne wymogi budowlane oraz standardy sanitarne i dotyczące bezpieczeństwa pożarowego – wiele placówek prowadzonych w formie świetlic socjoterapeutycznych i opiekuńczo-wychowawczych powstała w lokalach, które nie są w stanie sprostać warunkom niezbędnym do otrzymania pozytywnej opinii straży pożarnej i inspekcji sanitarnej (np. w piwnicach czy suterrenach).

Istotną rolę w realizacji działań z zakresu profilaktyki pełnią szkolne i pozaszkolne programy profilaktyczne.

Poniższe zestawienie przedstawia zakres uczestnictwa uczniów, rodziców i wychowawców w tych programach w latach 2016-2018.

Tabela 4. Szkolne i pozaszkolne programy profilaktyczne

Rok	Liczba jednostek	Szkolne i pozaszkolne programy profilaktyczne		
		Liczba uczniów	Liczba nauczycieli i wychowawców	Liczba rodziców
2016	116	52 467	2 962	5 992
2017	116	55 810	2 220	8 034
2018	108	68 245	3 951	17 558

Źródło: Dane uzyskane z rocznych sprawozdań z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1

Zarówno liczba uczniów, jak i nauczycieli oraz rodziców uczestniczących w realizacji szkolnych i pozaszkolnych programów profilaktycznych, wzrosła w 2018 roku w stosunku do roku 2017, co wynika z powyższego zestawienia. Sprzyja temu coraz większa świadomość instytucji i organizacji dotycząca wartości działań profilaktycznych. Powinno się kłaść większy nacisk na ich realizację, ponieważ profilaktyka, zainteresowanie się problemem dziecka (przez rodziców oraz środowiska wychowawcze, takie jak szkoła) oraz szersze reagowanie na pojawiające się problemy to najistotniejsze aspekty w walce z patologiami społecznymi, w tym uzależnieniami od substancji psychoaktywnych.

Tabela 5. Liczba asystentów rodziny i pedagogów ulicy pracujących w województwie w latach 2016-2018

Rok	Liczba asystentów rodziny	Liczba pedagogów ulicy	Liczba rodzin korzystających ze wsparcia
2016	201	7	2 245
2017	184	3	2 122
2018	171	4	1 661

Źródło: Sprawozdania MPiPS-03 za lata 2016-2018

Nieocenioną rolę we wspieraniu rodzin z dysfunkcjami pełnią asystenci rodziny oraz pedagodzy ulicy – z zebranych danych wynika, że z roku na rok maleje liczba pracujących asystentów rodziny, a co za tym idzie rodzin korzystających z ich wsparcia. Wpływ na to może mieć stale zwiększająca się liczba instytucji pomocowych w województwie, ze wsparcia których mogą korzystać całe rodziny. Z uzyskanych z terenu województwa informacji wynika, że w roku 2017 pracowało w środowisku 4 pedagogów ulicy.

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, realizując zadania zapisane w Wojewódzkich Programach Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, od wielu lat współpracuje z samorządami lokalnymi z terenu województwa. Jednym z elementów tej współpracy jest organizowanie spotkań przedstawicieli samorządów lokalnych, które są podstawą do tworzenia spójnej polityki profilaktyki oraz do rozwiązywania problemów uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

Cykliczne narady przynoszą wymierne rezultaty przede wszystkim poprzez wymianę „dobrych praktyk”, analizowanie bieżących problemów oraz przekazywanie najnowszych trendów w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom. W badanym okresie, w każdym roku, w naradzie udział brało kilkudziesięciu gminnych pełnomocników/koordynatorów ds. profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, a także kierownicy ośrodków pomocy społecznej, sekretarze gmin oraz przedstawiciele powiatowego centrum pomocy rodzinie.

Na zakończenie narady szkoleniowej, co roku przeprowadzano anonimową ankietę. Osoby biorące udział bardzo dobrze oceniały spotkania.

W tabeli poniżej przedstawiono liczbę uczestników biorących udział w cyklicznych naradach, mających na celu wypracowanie wspólnych działań w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom.

Tabela 6. Liczba osób biorących udział w cyklicznych naradach przedstawicieli samorządów lokalnych w latach 2016-2018

Rok	Liczba uczestników narady
2016	47
2017	51
2018	57

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Olsztynie

Podczas narady przedstawicieli samorządów w 2018 roku, uczestnicy wymieniali „dobre praktyki” oraz podejmowali istotne tematy dotyczące profilaktyki uzależnień, między innymi:

- Możliwości gmin w ograniczaniu dostępu do napojów alkoholowych w świetle nowelizacji ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- Rekomendacje dla gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz dla członków gminnych komisji, wynikające z nowelizacji ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- Podejmowanie tematu zaburzeń ze spektrum FASD – dlaczego należy częściej o nim rozmawiać? Sukces Konferencji Szkoleniowej „Aspekty medyczne oraz psychologiczne Zaburzeń ze Spektrum FASD“;
- Krajowa mapa zagrożeń bezpieczeństwa jako narzędzie komunikacji Policji ze społeczeństwem – statystyka zgłaszalności zagrożeń; szkolenie z korzystania z mapy;
- Praca pedagoga w kontekście profilaktyki uzależnień;
- Raport z badania ESPAD dotyczącego zjawiska używania przez młodzież województwa warmińsko-mazurskiego substancji psychoaktywnych – dane wojewódzkie na tle kraju.

Odpowiadając na potrzeby gmin, wynikające ze wspólnych ustaleń podczas cyklicznych narad pełnomocników, w 2018 roku rozpoczęto prace mające na celu utworzenie platformy współpracy - ustalono, że zespół ten będzie działał pod nazwą: konwent pełnomocników/koordynatorów gminnych ds. profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień. Jego zadaniem będzie wypracowywanie wspólnych stanowisk samorządów lokalnych dotyczących sposobu wykonywania zadań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz związaną z nimi przemocą w rodzinie, realizowanych przez województwo i gminy oraz wyrażanie wspólnych stanowisk w sprawach dotyczących realizacji zadań ustawowych.

Celem spotkań będzie również omawianie tematu wykorzystywania przez gminy środków własnych, środków z budżetu samorządu województwa oraz środków unijnych. Należy wśród samorządów lokalnych rozpropagować ideę projektów realizowanych z funduszy Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego

na lata 2014-2020. Należy również skupić się na regionalnych partnerach, którzy w procesie realizacji projektów mogliby przejąć mnóstwo zadań w nich zaplanowanych.

W ramach wzmocnienia lokalnych systemów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych Samorząd Województwa co roku przekazuje wszystkim gminom „Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych” opracowane przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Rekomendacje zawierają zalecenia dotyczące m.in.:

1. Zwiększania dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu;
2. Prowadzenia profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży;
3. Wspierania zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie finansowanie centrów integracji społecznej;
4. Kompetencji członków gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych;
5. Rekomendowanych stawek finansowych.

Rekomendacje na rok 2018 zostały opublikowane na stronie internetowej www.warmia.mazury.pl w zakładce polityka społeczna, przemoc i uzależnienia, raporty przemoc i uzależnienia.

Wskaźniki realizacji celów w ramach Priorytetu II

wskaźnik	Rok		
	2016	2017	2018
Liczba osób przeszkolonych w gminach i powiatach*	47	51	57
Liczba osób korzystających z usług placówek posiadających program wsparcia dzieci i młodzieży z rodzin alkoholowych, w tym świetlic środowiskowych	2 041	2 739	Dane w opracowaniu PARPA
Liczba pracujących specjalistów: pedagogów ulicy, asystentów rodziny	201 asystentów rodziny 7 pedagogów ulicy	184 asystentów rodziny 3 pedagogów ulicy	171 asystentów rodziny 4 pedagogów ulicy
Liczba programów wspartych przez samorząd województwa **	0	10	0
Liczba programów realizowanych przez organizacje pozarządowe z obszaru profilaktyki uzależnień **	0	9	0

* Podczas wojewódzkiej narady pełnomocników/koordynatorów ds. rozwiązywania problemów uzależnień

** w roku 2016 oraz 2018 w budżecie nie zabezpieczono środków na realizację przez organizacje pozarządowe zadań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych – ze względu na niskie wpływy z opłat z tytułu wydawania zezwoleń na sprzedaż alkoholu.

Priorytet III. Alkohol a dysfunkcja rodziny - picie alkoholu przez dzieci, młodzież i dorosłych

Jak wynika z danych uzyskanych z ośrodków pomocy społecznej z terenu województwa warmińsko-mazurskiego, corocznie identyfikuje się znaczną liczbę rodzin (osób), które uzyskują wsparcie z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu:

Tabela 7. Wsparcie z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w latach 2016-2018 w województwie warmińsko-mazurskim

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2016	4 017	6 601
2017	3 916	6 358
2018	3 552	5 607

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Olsztynie

W badanym okresie liczba rodzin objętych wsparciem z pomocy społecznej z tytułu alkoholizmu spadła o 364. W związku z tym bardzo ważnym aspektem jest kontynuowanie podejmowania szeregu działań w celu ograniczenia picia alkoholu zarówno przez dorosłych, jak i dzieci i młodzież.

Warto jednak podkreślić, że razem z liczbą rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w ostatnich 3 latach, spadała również liczba osób w tych rodzinach. Może być to spowodowane zmieniającym się modelem struktury polskiej rodziny.

Cel operacyjny: Ograniczenie zjawiska picia alkoholu przez dzieci, młodzież i dorosłych oraz wzrost kompetencji rodzin w rozwiązywaniu problemów związanych z alkoholem.

Na przełomie października i listopada 2017 roku, w ramach międzynarodowego projektu: „European School Survey Project on Alcohol and Drugs” (ESPAD), zrealizowano audytoryjne badania ankietowe na próbie reprezentatywnej uczniów klas trzecich szkół gimnazjalnych (najczęściej wiek: 15-16 lat) oraz klas drugich szkół ponadgimnazjalnych (najczęściej wiek: 17-18 lat) województwa warmińsko-mazurskiego.

Celem badania był przede wszystkim pomiar natężenia zjawiska używania przez młodzież substancji psychoaktywnych, ale także ocena czynników wpływających na rozpowszechnienie, ulokowanych zarówno po stronie popytu na substancje, jak i ich podaży.

Badania zrealizowano w 47 klasach gimnazjalnych oraz w 54 klasach szkół ponadgimnazjalnych. W gimnazjach zebrano 958 ankiet, zaś w szkołach ponadgimnazjalnych – 1069 ankiet.

Analiza wyników badania obejmuje następujące zagadnienia:

1. Palenie tytoniu;
2. Picie napojów alkoholowych;
3. Używanie innych substancji psychoaktywnych;
4. Problem „dopalaczy”;
5. Oczekiwania wobec alkoholu i przetworów konopi;
6. Doświadczenie problemów związanych z piciem alkoholu;
7. Doświadczenie problemów w związku z piciem alkoholu przez innych;
8. Dostępność substancji psychoaktywnych;
9. Ryzyko związane z używaniem substancji psychoaktywnych w opiniach badanych;
10. Używanie substancji psychoaktywnych w otoczeniu badanych;
11. Relacje z rodzicami i przyjaciółmi;
12. Rodzice a używanie substancji przez młodzież;
13. Korzystanie z Internetu;
14. Gry hazardowe;
15. Formy spędzania czasu wolnego;
16. Wiarygodność wyników;
17. Dynamika zjawiska w województwie na tle zmian w skali kraju;
18. Nauczyciele i pedagodzy szkolni o profilaktyce.

Wyniki badania wykorzystywano oraz upowszechniano w 2018 roku:

1. Zorganizowano wykład eksperta przeprowadzającego badanie podczas wojewódzkiej narady pełnomocników/koordynatorów gminnych ds. profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (opisano w Priorytecie II);
2. Rozpowszechniono raport wśród wszystkich gmin w województwie, ośrodków leczenia odwykowego i uzależnień, organizacji pozarządowych oraz innych instytucji współpracujących w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień;
3. Omawiano najistotniejsze dane podczas posiedzeń zespołów roboczych (ds. monitorowania wojewódzkich programów, ds., problemów związanych z zażywaniem nowych substancji psychoaktywnych);
4. Przekazano raport do wykorzystania innym biuram/departamentom Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie;
5. Upowszechniono raport na stronie internetowej www.warmia.mazury.pl w zakładce Polityka społeczna, przemoc i uzależnienia, raporty przemoc i uzależnienia: Raport z badań ankietowych zrealizowanych w Województwie Warmińsko-Mazurskim w 2017 r. ESPAD.

W raporcie umieszczono wnioski i rekomendacje wynikające z przeprowadzonego badania, którego wyniki potwierdzają potrzebę takich działań jak:

- wspieranie programów profilaktycznych w szkołach, w tym programów rekomendowanych w ramach systemu rekomendacji, zwłaszcza w zakresie profilaktyki wskazującej;

- szersze włączenie rodziców w profilaktykę;
- inicjowanie działań profilaktycznych w pozaszkolnych placówkach dla dzieci i młodzieży;
- wspieranie programów profilaktyki selektywnej w miejscach o zwiększonym narażeniu na kontakt z substancjami psychoaktywnymi (kluby, dyskoteki, imprezy masowe);
- objęcie opieką dzieci i młodzieży z grup ryzyka (środowiska zmarginalizowane społecznie, zagrożone demoralizacją i wykluczeniem społecznym);
- szkolenie kadr profilaktycznych.

Wszechstronny wachlarz działań, szeroki zakres partnerów oraz lokalny kontekst aktywności profilaktycznych przekonują, iż kompleksowe podejście do zapobiegania problemom używania substancji psychoaktywnych przez młodzież stanowi ważny paradygmat profilaktyki w województwie. Tworzy to podatny grunt dla zaszczerpienia idei lokalnego środowiska profilaktycznego jako dominującej strategii reagowania na problem używania substancji psychoaktywnych przez młodzież¹.

Istotną funkcję w działaniach profilaktycznych, które pomagają realizować powyższy cel, pełnią centra i kluby integracji społecznej, które są szansą na reintegrację społeczną i zawodową grup szczególnego ryzyka osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków po ukończonym procesie leczenia.

Dane na temat liczby centrów integracji społecznej w województwie warmińsko-mazurskim oraz liczbę uczestników programów realizowanych w CIS przedstawia tabela poniżej.

Tabela 8. Liczba CIS oraz liczba uczestników w latach 2016-2018

Rok	2016	2017	2018
Liczba CIS	9	11	10*
Liczba uczestników	908	1 042	1 068

* Centrum Integracji Społecznej przy Parafii Św. Andrzeja Boboli w Białej Piskiej posiadało status CIS do 30.09.2017 r.

Źródło: Dane uzyskane z Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego

¹ J. Sierosławski, Pracownia Badań i Inicjatyw Społecznych, „Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną, Raport z badań ankietowych zrealizowanych w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r.”, Warszawa 2017

Działalność CIS oparta jest na systemie dotacji ze środków publicznych oraz w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020. Są one szansą na reintegrację społeczną i zawodową grup szczególnego ryzyka, takich jak: bezdomni, osoby uzależnione od alkoholu i narkotyków, osoby chore psychicznie, długotrwale bezrobotni, zwalniani z zakładów karnych.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku na terenie województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonowało dziesięć Centrów Integracji Społecznej:

1. CIS w Olsztynie - będący Samorządowym Zakładem Budżetowym miasta Olsztyn;
2. CIS w Ostródzie - prowadzony przez Polski Komitet Pomocy Społecznej Zarząd Wojewódzki w Olsztynie;
3. CIS w Braniewie - prowadzony przez Braniewskie Stowarzyszenie Abstynenckie w Braniewie;
4. CIS w Ełku - prowadzony przez Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych im. Króla Zygmunta Augusta w Ełku;
5. CIS „ALTER CIS” w Ełku – prowadzony przez Stowarzyszenie „Adelfi” w Ełku;
6. CIS w Elblągu – prowadzony przez Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych w Elblągu;
7. CIS w Elblągu - prowadzony przez Elbląską Radę Konsultacyjną Osób Niepełnosprawnych;
8. CIS w Giżycku - prowadzony przez Gminę Miejską Giżycko;
9. CIS w Pisz - prowadzony przez Stowarzyszenie Kobieta na Plus;
10. CIS w Białej Piskiej – prowadzony przez Ewangelickie Stowarzyszenie BETEL.

Tabela 9. Liczba KIS oraz liczba uczestników w latach 2016-2018

Rok	2016	2017	2018
Liczba KIS	33	42	47
Liczba osób korzystających ze wsparcia KIS	5 049	4 448	1 799*

* Dane z 37/47 zarejestrowanych KIS.

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej

Z danych uzyskanych z Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie wynika, iż w naszym regionie, na dzień 31 grudnia 2018 r., zarejestrowanych było 47 klubów integracji społecznej, działających zgodnie z ustawą o zatrudnieniu socjalnym. Do Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie wpłynęło 40 ankiet z działających KIS, z czego 37 dotyczyło KIS zarejestrowanych, natomiast 3 KIS nie były zarejestrowane.

Z uzyskanych danych wynika, że z roku na rok wzrasta liczba klubów integracji społecznej w województwie. Maleje jednak liczba osób korzystających z szeroko pojętego wsparcia KIS. Wpływ na to może mieć coraz większa liczba placówek i instytucji świadczących pomoc osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym oraz spadek bezrobocia wynikający ze wzrostu liczby miejsc na rynku pracy.

Zgodnie z ustawą o zatrudnieniu socjalnym uczestnikami zajęć w klubie integracji społecznej mogą być osoby, które są zagrożone wykluczeniem społecznym i ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym.

Jedną z istotnych form wzmacniania kompetencji rodzin były kolejne edycje programu „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców“. W gminach na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, przebiegało to następująco:

Tabela 10. Realizacja programu „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców” w latach 2016– 2018

Rok	Liczba gmin, na terenie których realizowany był program	Liczba osób, które wzięły udział w zajęciach warsztatowych*
2016	17	1 131
2017	18	528
2018	25	688

* w gminach i powiatach

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Olsztynie

Od 2016 roku sukcesywnie wzrasta liczba gmin, które realizują program „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców – w 2018 roku w programie uczestniczyło 25 gmin – o 7 gmin więcej w stosunku do roku ubiegłego. Liczba osób, które wzięły udział w zajęciach warsztatowych prowadzonych w gminach i powiatach w ramach programu wzrosła o 160 osób.

Wskaźniki realizacji celów w ramach Priorytetu III

wskaźnik	Rok		
	2016	2017	2018
Liczba osób uczestniczących w programie „Szkoła dla rodziców”	1 131	528	688
Liczba rodzin objętych nowymi metodami pracy z rodziną („Konferencja grupy rodzinnej”, „TSR-Terapia skoncentrowana na rozwiązanie”)	275	189	265
Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	2 245	2 122	1 661
Liczba CIS, KIS w województwie prowadzących programy dla osób z problemem alkoholowym po podstawowym programie leczenia	CIS - 9 KIS – 33	CIS - 11 KIS – 42	CIS - 10 KIS – 47
Liczba podmiotów, które uzyskały wsparcie z samorządu województwa, wspierające środowiska osób dotkniętych problemem alkoholowym.	0 NGO	1 NGO*	0 NGO

* *Warmińsko-Mazurskie Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie „Sukurs”, na realizację zadania pn.: „Program dla rodzin z problemem przemocy w przebiegu choroby uzależnienia od alkoholu oraz współistniejącego współuzależnienia”.*

Priorytet IV. Przemoc w rodzinie w związku z alkoholem

Cel operacyjny: Wzmacnianie gminnych i powiatowych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie województwa.

W monitorowanym okresie Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego zadania wynikające z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie realizował dwutorowo, zarówno w ramach Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, jak i w ramach Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Od szeregu lat Samorząd Województwa inicjuje i dofinansowuje tworzenie w województwie „Przyjaznych Pokoi Przesłuchań Dzieci”.

Działalność ww. pomieszczeń jest corocznie monitorowana. Obecnie w województwie funkcjonuje 16 takich pokoi, z czego utworzenie 12 było inicjowane i wspierane finansowo z budżetu województwa.

„Przyjazny Pokój Przesłuchań Dzieci” w Sądzie Rejonowym w Elku przestał funkcjonować w 2015 r., ponieważ nie spełniał wymogów Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 2013 r.

Jednocześnie, w 2016 r., powstał nowy „Przyjazny Pokój Przesłuchań Dzieci”, przy Sądzie Rejonowym w Kętrzynie.

Poniższe zestawienie obrazuje stan wykorzystania tych pomieszczeń w latach 2014-2017.

Tabela 11. Funkcjonowanie „Przyjaznych Pokoi Przesłuchań Dzieci” w województwie warmińsko - mazurskim

Rok	Liczba działających Przyjaznych Pokoi Przesłuchań Dzieci	Pokoje utworzone z inicjatywy województwa	Liczba przeprowadzonych przesłuchań (policyjnych, prokuratorskich, sędziowskich)	Liczba posiedzeń składu sędziowskiego	Liczba przeprowadzonych badań (psychologicznych, pedagogicznych, innych)	Liczba sesji terapeutycznych (w godzinach)
2016	17	12	479	146	560	1 409
2017	17	12	518	273	115	577
2018	17	12	367	246	102	883

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z placówek prowadzących „Przyjazne Pokoje Przesłuchań Dzieci”

Z przeanalizowanych danych otrzymanych z instytucji prowadzących „Przyjazne Pokoje Przesłuchań Dzieci” wynika, iż w roku 2018 liczba prowadzonych przesłuchań policyjnych, prokuratorskich i sędziowskich zmalała o 151 w stosunku do roku 2017. Spadła również liczba posiedzeń składu sędziowskiego oraz liczba prowadzonych badań, natomiast liczba sesji terapeutycznych znacząco wzrosła w stosunku do roku ubiegłego – o 306 godzin.

Jednym z zadań Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest doskonalenie zawodowe kadr z obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Samorząd Województwa, wspierając samorządy gminne w realizacji zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w latach 2014 - 2017 przygotował cykl szkoleń przewidzianych dla członków i kandydatów do zespołów interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Tabela 12. Cykl szkoleń w latach 2016-2018 dla członków i kandydatów do zespołów interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Rok	Liczba osób biorących udział w szkoleniach
2016	40
2017	80
2018	120

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Olsztynie

W 2018 roku szkolenie odbyło się w sześciu blokach: 17-19 września, 19-21 września, 24-26 września, 26-28 września, 1-3 października, 3-5 października i miało charakter interdyscyplinarny. Wśród uczestników byli przede wszystkim: pracownicy socjalni,

członkowie gminnych komisji RPA, asystenci rodziny, psychologowie, policjanci, dzielnicowi.

Szkolenie obejmowało 24 godziny dydaktyczne w 6 grupach warsztatowych po 20 osób. Udział w szkoleniu zakładał zdobycie przez uczestników lub pogłębienie wiedzy w następujących obszarach:

- Testy osobowości niezbędne do pracy własnej jak i pomocy ofiarom przemocy, bycie osobą godną zaufania;
- Kontrakt z klientem;
- Aspekty psychologiczne przemocy domowej - Robert Dilts (wartości i przekonania), pytania otwarte i zamknięte, parafrazowanie;
- Efektywne słuchanie;
- Narzędzia coachingowe przydatne w pracy;
- Ofiary przemocy – portret;
- Rozmowy z osobami doświadczającymi przemocy – najczęściej spotykane problemy w pracy z ofiarami przemocy i metody ich przezwyciężania;
- Metody radzenia sobie ze stresem – mapa marzeń;
- Sprawcy przemocy – portret;
- Rozmowy z osobami stosującymi przemoc – najczęściej spotykane problemy w pracy ze sprawcami przemocy i metody ich przezwyciężania;
- Jak właściwie reagować na konkretne sytuacje?

Szkolenie przeprowadziła Pani Joanna Winiecka – prawnik oraz akredytowany coach, specjalista ds. przemocy w rodzinie, aktualnie w trakcie doktoratu na Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu z zakresu „ekonomicznych aspektów przemocy domowej”.

Jednym z podmiotów lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie są organizacje pozarządowe. W celu wzmocnienia tego systemu, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, w otwartym konkursie ofert, zaproponował zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym, do zrealizowania przez organizacje pozarządowe. W roku 2018, w ramach konkursu, następujące organizacje uzyskały dofinansowanie:

- Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA z Olsztyna;
- Fundacja Instytut Badań i Edukacji Społecznej z Olsztyna;

Łącznie Fundacje zrealizowały 2 zadania, na które przeznaczono 20 000 zł.

Jednym z ważniejszych projektów, realizowanych co roku w ramach otwartego konkursu ofert na realizację zadań publicznych przez organizacje pozarządowe z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie związanej z nadużywaniem alkoholu, jest zadanie: „Organizacja konferencji upowszechniającej dobre praktyki w zakresie skutecznych metod przeciwdziałania przemocy w rodzinie”.

Spotkanie w 2018 roku, zorganizowane w Mrągowie przez Fundację Instytut Badań i Edukacji Społecznej z Olsztyna, miało na celu szczególnie: upowszechnianie wiedzy o metodach przeciwdziałania przemocy w rodzinie i przemocy wobec kobiet poprzez promocję instytucji, organizacji i służb biorących udział w obchodach wojewódzkich Dni „Białej Wstążki”.

W konferencji udział wzięły 93 osoby.

Podczas konferencji uczestnicy poznali przykłady wielu „dobrych praktyk” oraz podejmowali istotne tematy, m.in. z zakresu dobrych praktyk wypracowanych przez organizacje i instytucje lokalne, realizujące wojewódzkie programy, wspólnego wypracowania rozwiązań mających na celu przeciwdziałanie przemocy, głównie wobec kobiet oraz z zakresu wzmocnienia zaangażowania społecznego i medialnego w obchody Dni „Białej Wstążki”.

Zadanie to było ściśle związane z realizacją zadania „Zorganizowanie i przeprowadzenie kampanii edukacyjno-informacyjnej poświęconej przeciwdziałaniu przemocy wobec kobiet w dniach 1 listopada – 10 grudnia”. Między innymi, celem upowszechniania metod przeciwdziałania przemocy w rodzinie i przemocy wobec kobiet, w listopadzie i grudniu 2018 r. pojawiły się artykuły promocyjne dotyczące przemocy i Kampanii „Biała Wstążka” w Gazecie Olsztyńskiej oraz na stronie internetowej www.wm.pl.

Prezentowane podczas konferencji dotyczącej „dobrych praktyk” oraz konferencji w ramach obchodów Dni „Białej Wstążki” przedsięwzięcia budziły uznanie i duże zainteresowanie uczestników, zwłaszcza gminnych pełnomocników ds. rozwiązywania problemów uzależnień.

Wskaźniki realizacji celów w ramach Priorytetu IV

wskaźnik	Rok		
	2016	2017	2018
Liczba osób, które uczestniczyły w programach jednostek niepublicznych w ramach otwartych konkursów ofert	180 218	119 708	90 381
Liczba funkcjonujących miejsc świadczących pomoc na terenie województwa warmińsko-mazurskiego: - liczba punktów konsultacyjnych; - liczba Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy; - liczba Pokoi Przyjaznych Przesłuchań.	- liczba punktów konsultacyjnych - 118 - liczba Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy - 21 - liczba Pokoi Przyjaznych Przesłuchań - 17	- liczba punktów konsultacyjnych - 118 - liczba Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy - 4 - liczba Pokoi Przyjaznych Przesłuchań - 17	- liczba punktów konsultacyjnych – 108* - liczba Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy - 7* - liczba Pokoi Przyjaznych Przesłuchań - 17

* dane uzyskane z Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego – zostaną zaktualizowane po opublikowaniu sprawozdania PARPA-G1.

Priorytet V. Lecznictwo Odwykowe

Cel operacyjny: Wzmocnienie podmiotów prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od alkoholu.

W celu zabezpieczenia kompleksowych świadczeń zdrowotnych z zakresu leczenia uzależnień dla mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego, na lata następne, jako cel nadrzędny, przyjęto poprawę zdrowia psychicznego mieszkańców i redukcję szkodliwych skutków uzależnień, głównie poprzez poprawę modelu opieki ambulatoryjnej, dziennej i środowiskowej, zgodnie ze wskaźnikami zawartymi w Narodowym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2016-2020.

Placówki lecznictwa odwykowego i uzależnień, działające na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, świadczą następujące rodzaje usług:

1. leczenie chorych na oddziałach ogólnopsychiatrycznych, odwykowych i detoksykacji;
2. leczenie chorych na oddziałach dziennej leczenia uzależnień;
3. leczenie ambulatoryjne w przychodniach/poradniach odwykowych.

Poniższe dane przedstawiają działalność stacjonarnych, dziennej i ambulatoryjnych placówek, zajmujących się leczeniem osób uzależnionych od alkoholu na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2016-2018.

Tabela 13. Opieka stacjonarna w zakresie lecznictwa odwykowego i uzależnień (uzależnienia od alkoholu i krzyżowe) w województwie warmińsko-mazurskim

Rok	Liczba stacjonarnych ośrodków terapii uzależnień	Liczba leczonych
2016	11	3 796
2017	11	4 564
2018	11	4 443

Źródło: Dane uzyskane z Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia oraz Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego

Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego świadczeń stacjonarnych w zakresie lecznictwa odwykowego, w tym leczenie krzyżowe, udzielają następujące podmioty:

- Wojewódzki Zespół Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie;
- Szpital Psychiatryczny SP ZOZ w Węgorzewie / Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Giżycku;
- Samodzielny Publiczny Specjalistyczny Psychiatryczny ZOZ w Fromborku;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Młodzieżowy Ośrodek Terapeutyczny KARAN "DOM ZACHEUSZA" w Elblągu;
- Ośrodek Rehabilitacji Uzależnionych "Doren" im. B. Trusiewicz SPZOZ w Różewcu;
- NZOZ Stowarzyszenia Monar Ośrodek Rehabilitacji Uzależnień w Gaudynkach k/Orzysza
- Ośrodek Terapii Uzależnień w Starych Juchach (z oddziałami w Ełku).

Liczba osób przebywających w stacjonarnych ośrodkach terapii uzależnień w monitorowanym okresie zmniejszyła się o 121 osób.

Także szpitale ogólne na terenie województwa posiadają w swoich strukturach oddziały leczenia uzależnień, są to:

- Elbląski Szpital Miejski Św. Jana Pawła II;
- Mazurskie Centrum Zdrowia Szpital Powiatowy w Węgorzewie Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej;
- Zespół Opieki Zdrowotnej w Lidzbarku Warmińskim / Powiatowy Ośrodek Terapii;
- Powiatowy Szpital im. Władysława Biegańskiego w Iławie/Psychiatria i Rehabilitacja Szpitalne.

Tabela 14. Liczba podmiotów i oddziałów leczenia uzależnień w szpitalach ogólnych

Rok	Liczba podmiotów	Liczba oddziałów
2016	4	4
2017	4	4
2018	4	4

Źródło: Dane uzyskane z Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia oraz Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego

Odnotować należy, że spośród 4 szpitali ogólnych w naszym województwie, posiadających w swojej strukturze oddziały leczenia uzależnień, dwa to oddziały detoksykacyjne oraz dwa to oddziały leczenia uzależnień.

Tabela 15. Opieka ambulatoryjna w zakresie lecznictwa odwykowego i uzależnień w województwie warmińsko-mazurskim

Wyszczególnienie	2016	2017	2018
Liczba poradni odwykowych i profilaktyki osób uzależnionych	25	24	24
Liczba porad w poradniach odwykowych	73 509	72 758	71 614
Liczba wizyt u psychologów, terapeutów i instruktorów terapii uzależnień	69 564	68 803	67 644
Psychoterapia indywidualna /osoby/	4 241	4 575	4 518
Psychoterapia grupowa /osoby/	2 904	2 781	2 635
Wizyty w środowisku chorego (dom, szkoła)*	0	0	0
Porady telefoniczne	671	694	444
Skierowania do stacjonarnych placówek psychiatrycznych i odwykowych	362	388	364

* W roku 2015 Urząd Wojewódzki włączył dane dotyczące porad telefonicznych do wskaźnika „wizyty w środowisku chorego oraz porady telefoniczne”. W roku 2016 zaprzestano monitorowania wizyt w środowisku chorego.

Źródło: Dane uzyskane z Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia oraz Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego

Jak wynika z powyższego zestawienia coraz mniej popularną formą wsparcia są terapie grupowe. W roku 2018 nastąpił spadek o 146 osób, natomiast różnica między rokiem 2016, a rokiem 2018 to 269 osób. Coraz mniej osób korzysta również z porad telefonicznych.

Tabela 16. Opieka dzienna w zakresie leczenia odwykowego (uzależnienia od alkoholu i krzyżowe) w województwie warmińsko-mazurskim

Rok	Liczba dziennych ośrodków terapii uzależnień	Liczba leczonych
2016	7	736
2017	7	695
2018	7	679

Źródło: Dane uzyskane z Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia oraz Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego

W 2018 roku odnotowano spadek liczby osób biorących udział w programie na oddziale dziennym, co pokazują powyższe dane – liczba leczonych zmniejszyła się o 16 osób. Mimo wszystko ta forma leczenia odwykowego jest wciąż powszechnie stosowana. Taka metoda terapii umożliwia pacjentom mieszkanie w domu, ale wymaga od nich systematycznego udziału w kilkugodzinnych zajęciach terapeutycznych przez pięć dni w tygodniu i nie mniej niż 5 godzin dziennie.

Tabela 17. Leczenie uzależnień w zakresach innych niż odwykowych (zakresy ogólnopsychiatryczne) (uzależnienia od alkoholu i krzyżowe) w województwie warmińsko-mazurskim

Rok	Liczba podmiotów ogólnopsychiatrycznych	Liczba leczonych
2016	34	1 989
2017	35	1 985
2018	38	1 984

Źródło: Dane uzyskane z Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia oraz Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego

Rok 2018 to kolejny okres stabilizacji w dostępności do świadczeń terapii leczenia uzależnień. Z informacji Warmińsko-Mazurskiego Oddziału NFZ w Olsztynie wynika, że wartość kontraktów zawieranych z podmiotami prowadzącymi leczenie uzależnień pozostaje na zbliżonym poziomie od 2016 roku.

Tabela 18. Leczeni w poradniach odwykowych w latach 2016-2018

Lata	Leczeni ogółem	W tym leczeni po raz pierwszy	Do 18 lat	19-29 lat	30-64 lat	65 lat i więcej	Zobowiązani do leczenia odwykowego
2016	7 641	4 311	139	812	6 352	338	1 096
2017	7 538	4 184	129	790	6 225	394	1 392
2018	7 183	3 926	158	717	5 897	411	737

Zródło: Dane uzyskane z Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia oraz Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego

W roku 2018 nastąpił spadek liczby osób leczonych w poradniach odwykowych – 355 osób mniej. Spadek zanotowano w przedziałach wiekowych 19-29 oraz 30-64, natomiast wzrost zauważono u osób do 18 roku życia oraz w grupie pacjentów 65 lat i więcej, co jest niepokojącym zjawiskiem, ponieważ liczba ta rośnie systematycznie od roku 2014. Znacząco spadła liczba osób zobowiązanych do leczenia odwykowego – spadek o 47 % w stosunku do roku 2017. Może to wynikać ze zmniejszenia się liczby osób leczonych ogółem.

Istotną rolę, w zakresie wzmocnienia podmiotów prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od alkoholu, odgrywa dobrze przygotowana specjalistyczna kadra. W związku z tym, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, systematycznie wspiera podnoszenie kwalifikacji i kompetencji kadry terapeutycznej placówek lecznictwa odwykowego.

Zaznaczyć należy, że systematyczny udział w szkoleniach, przedstawionych w Priorytecie I – Edukacja, Kampanie, umożliwia zdobywanie oraz uzupełnianie aktualnej wiedzy, poprzez uczenie się nowych lub doskonalenie wcześniej nabytych umiejętności terapeutycznych, poznawanie nowych metod i technik. Wpływa to znacznie na wzrost jakości udzielanych usług terapeutycznych.

Kluczowy czynnik w skutecznym i wydajnym świadczeniu usług terapeutycznych, głównie w kontekście monitorowania pracy i rozwoju osobistego terapeutów oraz struktury programów, stanowi superwizja osobista oraz superwizja programów terapeutycznych w placówkach lecznictwa odwykowego. W 2018 roku superwizją objętych zostało 18 placówek.

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego wspierał rozwój i modernizację bazy materialnej oraz szkolenia podnoszące kwalifikacje pracowników zakładów lecznictwa odwykowego.

Tabela 18. Wsparcie modernizacji placówek lecznictwa odwykowego w latach 2016-2018

Rok	Liczba dotowanych jednostek	Nakłady w ramach środków WPPiRPA
2016	2	232 200 zł
2017	3	475 800 zł
2018	1	200 000 zł

Zródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Olsztynie

W roku 2018 Szpital Psychiatryczny Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Węgorzewie otrzymał dotację celową w wysokości 200 000 zł na pokrycie kosztów związanych z „Rozbudową i przebudową budynku Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Giżycku, w tym budową dźwigu dla pacjentów”.

Wskaźniki realizacji celów w ramach Priorytetu V

wskaźnik	Rok		
	2016	2017	2018
Liczba osób leczonych w placówkach leczenia odwykowego*	11 558	13 284	13 001
Liczba porad i usług świadczonych w placówkach leczenia odwykowego**	150 218	148 917	146 411
Liczba lekarzy przeszkolonych w zakresie stosowania programów wczesnej diagnozy problemów alkoholowych	0	0	Dane w opracowaniu PARPA
Liczba placówek poddanych superwizji	17	17	18

* łącznie: liczba osób leczonych w: szpitalach psychiatrycznych i ośrodkach leczenia uzależnień, szpitalach ogólnych posiadających w strukturze oddziały leczenia uzależnień/wydzielone przedsiębiorstwa w zakresie leczenia uzależnień (stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne inne niż szpitalne), placówkach udzielających świadczeń wyłącznie w oddziałach dziennych (z zakresu uzależnień od alkoholu i środków psychoaktywnych, krzyżowe), podmiotach ogólnopsychiatrycznych (leczenie uzależnień w zakresach innych niż odwykowe), zakładach oferujących opiekę dzienną w zakresie leczenia odwykowego i uzależnień.

** łącznie: liczba porad w poradniach odwykowych, liczba wizyt u psychologów, terapeutów i instruktorów terapii uzależnień, liczba osób uczestniczących w terapiach indywidualnych, liczba osób uczestniczących w terapiach grupowych

Wnioski i rekomendacje wynikające z realizacji w 2018 roku „Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2016-2020”

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Adresat	Sposób wdrożenia	Uwagi
1.	Nadal należy rozszerzać działalność profilaktyczną we wszystkich gminach województwa.	Wzmacniać samorządy gminne w realizowaniu i modyfikowaniu lokalnych programów rozwiązywania problemów alkoholowych.	Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, samorządy gminne, organizacje pozarządowe	Organizowanie cyklicznych narad dla pełnomocników/koordynatorów ds. profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz wspierać działalność Konwentu pełnomocników i koordynatorów gminnych ds. profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień. Upowszechnianie rekomendacji dla gmin przygotowywanych przez PARPA, w których określa się kierunki działań gminnych z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (na jakie zadania gminy powinny przeznaczać środki finansowe) – podczas szkoleń/narad oraz na stronie internetowej www.warmia.mazury.pl .	

2.	<p>Obserwuje się nierównomierny dostęp do oferty wypełniania czasu wolnego dzieci i młodzieży.</p>	<p>Należy nadal inspirować realizację programów i zajęć wspierających oraz aktywizujących młodzież w środowiskach lokalnych (m.in. w świetlicach socjoterapeutycznych i opiekuńczo-wychowawczych, Młodzieżowych Klubach Integracji Społecznej) oraz promować „dobre praktyki”, w tym efekty projektów realizowanych w ramach dotacji z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.</p>	<p>Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, samorządy gminne, organizacje pozarządowe, uczelnie wyższe, Kuratorium Oświaty</p>	<p>Włączanie w realizację zadań organizacji pozarządowych, poprzez rozpisanie otwartego konkursu ofert, promowanie „dobrych praktyk” oraz rekomendowanie pozyskiwania środków zewnętrznych na realizację zadań z zakresu profilaktyki.</p> <p>Efektywniejsze wykorzystywanie do działań profilaktycznych imprez organizowanych w ramach Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny (włączanie gmin),</p> <p>dokształcanie animatorów młodzieżowych, liderów, koordynatorów klubów, świetlic.</p> <p>Wspieranie organizowania spotkań, konferencji i seminariów, podczas których prezentowane będą „dobre praktyki” wypracowane przez realizatorów projektów i programów dofinansowanych z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020</p>	
----	--	--	---	--	--

3.	<p>Przygotowania do nowej perspektywy finansowej na lata 2021-2027 w obszarze włączenia społecznego są realną szansą na stworzenie sieci profesjonalnych świetlic środowiskowych dla dzieci i młodzieży, zakładających współpracę przy tworzeniu i realizacji programu: organizacji pozarządowych i gmin, a także rodziców i dziadków.</p>	<p>Należy zachęcać samorządy gminne oraz organizacje pozarządowe do wykorzystania możliwości stworzenia sieci świetlic z profesjonalnym programem oraz kadrą specjalistyczną (wychowawcy w świetlicach, psychologzy, animatorzy), a po uruchomieniu placówek zorganizować cykl szkoleń obejmujących zagadnienie modelu pracy w nowopowstałych świetlicach, upowszechniając dobre praktyki również wśród streetworkerów i pracowników innych organizacji (takich jak np. Młodzieżowe Kluby Integracji Społecznej).</p>	<p>Samorząd Województwa, samorządy gminne, organizacje pozarządowe, streetworkerzy, MKIS-y,</p>	<p>Organizowanie spotkań informacyjnych dla samorządów gminnych i organizacji pozarządowych. Ujęcie tematu nowego okresu programowania na spotkaniach konwentu pełnomocników i koordynatorów gminnych ds. profilaktyki rozwiązywania problemów uzależnień.</p>	
4.	<p>Podnoszenie umiejętności i kompetencji osób pracujących w profilaktyce i leczeniu uzależnień wpływa na efektywniejszą pracę z osobami uwikłanymi w uzależnienia i przemoc w rodzinie.</p>	<p>Należy wspierać projekty służące podnoszeniu kwalifikacji i umiejętności osób zajmujących się profilaktyką i leczeniem uzależnień, przemocą w rodzinie.</p>	<p>Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, samorządy gminne, organizacje pozarządowe, WOTUW, Kuratorium Oświaty, uczelnie wyższe, Policja, DOREN Różewiec, kuratorzy sądowi</p>	<p>Inicjowanie i organizowanie szkoleń dla osób zaangażowanych w profilaktykę uzależnień i przeciwdziałanie przemocy w rodzinach dotkniętych chorobą alkoholową. Wspieranie szkoleń kadry leczenia odwykowego, Policji oraz kadry akademickiej. Podnoszenie kompetencji społecznych na uczelniach wyższych w zakresie profilaktyki i</p>	

				rozwiązywania problemów uzależnień oraz związaną w nimi przemocą w rodzinie, a także w zakresie pracy z osobami dotkniętymi tymi problemami.	
5.	Centra i Kluby Integracji Społecznej funkcjonujące w naszym województwie stwarzają szereg możliwości dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, co jest właściwym kierunkiem działań.	Wzmocnić działania w kierunku upowszechniania programów wspierających osoby uzależnione i współuzależnione, szczególnie w CIS i KIS.	Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki, organizacje pozarządowe, samorządy gminne, Gminne Komisje ds. RPA	Inicjowanie opracowania programów, w celu pozyskania środków finansowych, w tym w ramach RPO Warmia i Mazury 2014-2020 oraz 2021-2027. Zlecenie zadań w otwartym konkursie ofert. Promowanie „dobrych praktyk”. Przygotowanie instytucji do tworzenia placówek reintegracji społeczno-zawodowej.	